

Smučarija: veselo na sneg

Zimski športi gredo z roko v roki z avtodomi, saj pozimi več kot četrtnina slovenskih avtodomarjev ne parkira vozila pod kozolec, temveč ga v hladnejših mesecih leta uporablja kot apartma na smučišču ali kod drugod. Tako smo lahko že takoj ob odprtju prog na terenu in uživamo v odličnih pogojih sveže steptanih prog.

Za smučanje potrebujemo:

- strmino, za katero je zaželeno, da ni porasla z drevjem,
- vlečnico ali veliko kondicijsko pripravljenost za »štamfanje«,
- smuči,
- pancerje,
- smučarska oblačila,
- smučarska očala in
- ČELADO.

In že smo pripravljeni. Smuča danes lahko že skoraj vsak, treba je le imeti voljo, čas in nekaj evrskih desetakov, ki nam bodo z vlečnico olajšali vzpon na goro.

Kratka zgodovina smučanja

Pogled v zgodovino daje slutiti, da so ljudje že v davnini za premagovanje velikih razdalj v snežnih razmerah uporabljali raznovrstna pomagala. Starodavne v skalo vklesane podobe (petroglifi) na Norveškem prikazujejo nekakšnega smučarja, ki si pomaga s palico. Strokovnjaki starost slike ocenjujejo na več kot sedem tisoč let. Stvarni dokaz pa je nekaj mlajši. Na Švedskem so v močvirnati pokrajini nedaleč od Hotinga odkrili smučo, ki datira nekje med 4500 in 2500 leti pred našim štetjem, stari primerki smuči pa so se našli tudi na Grenlandiji, a so mnogo mlajši. »Le« dobrih tisoč let so stari.

Prva pisna omemba smučarije je, zanimivo, delo zgodovinarja Herodota, ki je opisoval, da so v Mali Aziji nekatera plemena uporabljala nekakšna lesena obuvala za hojo po snegu.

Tri vrste smuči

Mednarodna oznaka za smučanje, beseda *ski* izvira iz Skandinavije, natančneje iz Norveške. Izvira iz stare Norveščine, kjer beseda »skíð« pomeni sploščen kos lesa. Geografsko strokovnjaki ločijo smuči v tri tipe. Prvi je arktični, kjer gre za približno poldrugi meter dolge smuči, ki so široke med 15 in 20 centimetri. Značilne so za Severno Evropo in severne predele Azije. Nordijski tip obsega ravninske predele Skandinavije in je sestavljen iz para smuči, od katerih je ena dolga do tri metre, druga pa komaj kaj daljša od čevlja in namenjena poganjanju. Za pomoč pri odzvoju je »smučar« uporabljal palico. Tretji tip pa je tako imenovani južni tip, ki ga predstavljata dve enako dolgi smuči.

Prvi zametki tekmovanj

Že nordijski vitezi naj bi okrog leta 1100 smučali na turnirjih, smučarija pa je bila omenjena celo v zakoniku. Med drugim eden od takratnih zakonov omenja, »da lahko lopova izženejo tako daleč, kamor niti Laponci na smučeh ne morejo priti«. Tudi kasneje so vrli Skandinavci smuči uporabljali za doseg višjih ciljev. Tako se je švedski narodni junak Gustav Vasa v bitki z Danci umaknil na smučeh na Norveško in leto kasneje z odporom pregnal Dance. V njegov spomin so leta 1922, torej pred dobrimi devetdesetimi leti, začeli prirejati znameniti Vasov tek, 90 kilometrov dolgi tek na smučeh.

Zanimivo, da so prvo tekmo v spustu s smučmi organizirali leta 1861 v Avstraliji. Kaj pa Slovenci?

Slovenci – smučarski narod

Slovenci smo smučarji od zdavnaj. Ustroj pokrajine in trma sta pionirje smučanja pognala na »dilce« že v Valvasorjevih časih. Tako naj bi se prebivalci Blok veselo dričali po hribih navzdol in s tem privarčevali marsikateri žulj na stopalu, v težkih razmerah odročnega Bloškega hribovja pa je smučanje, tako zgodovinar Borut Batagelj, predstavljalo strategijo preživetja. Tudi njihove smuči so bile namenjene hoji, bile so bolj kot krplice pomoč pri premagovanju razdalj, medtem ko so današnje namenjene športu. Kljub vsemu pa je ravno bloško smučanje tisto, ki je v naši zavesti usidralo mit o Slovencih kot smučarskemu narodu.

Na prelomu 19. v 20. stoletje je smučanje počasi postalo družbeno sprejemljiv šport, med obema vojnama pa preraslo v pravi množični šport. Sprva s »štamfanjem«, kasneje pa s prvimi vlečnicami, ki so na smuči »zvlekale« še tiste, ki jim hoja navkreber nikakor ni dišala.

Naši smučarski asi

Ker smo Slovenci resnično smučarski narod, je med nami mnogo junakinj in junakov. Za prvega bi lahko šteli Žigo Plemenitega Herberštajna, ki se je v davnem 16. stoletju v Rusiji srečal s smučmi kot potovalnim sredstvom. V dvajsetih letih prejšnjega stoletja sta to bila fanta, ki sta leta 1920 ustanovila prvi smučarski klub, Badjura in Žižek.

V osemdesetih so to bili Bojan Križaj, Boris Strel, Rok Petrovič in Jure Franko, ki so se enakovredno kosali z največjimi smučarskimi asi tistega časa. Malce kasneje smo vzljubili Matejo Svet. Mladi rod, Jure Košir, Urška Hrovat in ostali so nas razveseljevali v devetdesetih. Dandanes pa držimo pesti za Tino Maze, ki v tej sezoni pometa s tekmicami. Pa še avtodomarka je za povrh.

Smučarska oprema

Z reklamnih panojev nas vztrajno bombardirajo z oglasi o smučarski opremi leta, najboljšem nakupu in podobnem. Nihče pa ne bo nekoga, ki se ne spozna preveč na izbiro smuči, opozoril, da naj bo pri izbiri pravega modela zelo pozoren. Prav rado se zgodi, da nekdo, ki nima potrebnega znanja, podleže marketinškemu prijemom in kupi smučko, ki mu ni namenjena. Tekmovalne smuči niso namenjene rekreativcem in začetnikom. Izberimo torej pravi model in še posebej pazimo pri dolžini smuči. Pravila, ki je veljalo nekoč in zapovedovalo, da naj bodo smuči deset centimetrov daljše od smučarjeve višine, že dolgo ni več. Carving smuči so praviloma krajše od smučarja in segajo nekje med brado in nosom. Med mladimi so čedalje bolj popularne tako imenovane smuči za prosti slog, ki so nekoliko širše.

Smuči same po sebi niso najpomembnejši del opreme, to bi raje trdil za smučarske čevlje in oblačila, ki nas varujejo pred vremenskimi vplivi (predvsem mrazom in močo), a jih je, za pravi užitek, treba skrbno pripraviti. Tisti manj zahtevni jih odnesejo k serviserjem v velikih športnih trgovinah, ki delo opravijo cenovno ugodno, a včasih ne ravno najbolje. Bolj zahtevni se obrnejo na mojstre, ki v delavnicah obdelavi smuči posvetijo več pozornosti kot lepotici iz soseščine. Ujčkajo jo in skrbno pripravijo za napad na sneg.

Eden najpomembnejših delov smučarske opreme so zagotovo smučarski čevlji, katerim je treba ob nakupu posvetiti veliko pozornosti, da nam bodo med uporabo nudili pravo oporo in nam bo smučanje v čisti užitek. Pri nakupu je treba paziti predvsem na to, da ne bi kupili prevelikih čevljev, saj ti ne bodo nudili dovolj opore nogi. Prav tako naj vas ne zavede slovenska miselnost, ki zahteva najboljšo, po možnosti celo tekmovalno opremo samo zato, da bomo boljši od soseda. Kdor je že smučal s tekmovalnimi »pancerji«, ve, da so hudičevo trdi, da nogo povsem oprimejo in da so za večino skrajno neudobni. Zagotovo pa so videti super na nogi, medtem ko srebate šesto kuhano vino nekje v »apree-skiju«.

Smučarske palice so zadnjih sto in nekaj let sestavni del opreme. Tudi njihova izbira ni kar tako, a bodo zadostovali tudi najcenejši modeli. Vodilo pri pravilni izbiri dolžine naj bo takšno: obrnite palico »na glavo« in jo primite pod krpljico (krogcem itd.). V tem položaju mora komolec roke biti v pravokotnem položaju (podlaket vodoravno). Pri nakupu ne pretiravajte z zvenečimi modeli ali celo ukrivljenimi palicami za hitre discipline: čisto dovolj bodo palice za deset in nekaj evrov, pa še ukradli vam jih ne bodo, medtem ko boste srknili pivo.

Glede oblačil se bo vsak odločil po svoji volji, pazite le, da oblačila ne prepuščajo vode in vetra.

Najpomembnejši kos opreme je čelada. Še pred desetletjem so jo nosili samo tekmovalci, danes pa je, hvala bogu, njena uporaba že zelo razširjena, predvsem pa ni več odraz smučarskega neznanja. Pri izbiri ne bodite pozorni samo na barvo – posvetite se legi čelade na glavi. Naj vam ne »pleše«, temveč lepo objame glavo. Seveda pa si lahko daste duška in izberete takšno, ki vam je všeč ali se vam poda k vzorcu na bundi ...

Na koncu ne pozabite še na kakovostna očala. Ta bodo vaše oči varovala pred UV žarki in vetrom.

Smučarske tehnike

Smučarske tehnike združujejo prvine krmarjenja po snegu, skozi čas pa so se zelo spreminjale. Najstarejša je tako imenovana Lilienfeldska tehnika, ki je kot prva uvedla kovinske vezi, ki so trdno oprijele peto in omogočale popoln nadzor nad smučni. Omogočala je pluzno vožnjo, a zaradi uporabe le ene palice ni doživela napredka.

Nordijsko-alpinska tehnika, ki jo je uvedel Georg Bilgeri, je šla korak dlje, saj so uporabljali dve palici. Po prvi svetovni vojni se je razvila pluzna kristanija, ki je omogočala večjo hitrost, razbremenitev smučič pred zavojem pa je pomenila revolucijo v razvoju smučarske tehnike.

Kasneje so največji napredek prinesli tekmovalci, naslednji korak pa je bila rotacijska tehnika, kjer z vrtenjem ramen – zasukom v smeri zavoja – nadzorujemo smučič. Ta tehnika dovoljuje še hitrejšo vožnjo kot tehnike pred njo. Tehnika z nasprotnim sukanjem ramen se je razvila v petdesetih letih prejšnjega stoletja, ime pa je dobila po gibanju ramen, ki so se vrtela v nasprotno smer kot smučič.

Zarezna ali carving tehnika ni tako mlada, kot mislimo. Že leta 1966 sta z njo poskušala dva francoska smučarska tekmovalca, a se vse do preloma tisočletja ni prijela. Zanimivo, da je Norvežan Nordheim že leta 1880 poudaril stranski lok smučič in jih rahlo zožil pod stopalom. Šele z rojstvom snežne deske (snowboarda) se je zarezna tehnika povsem uveljavila, danes pa le redki smučajo »po starem«. Leta 1993 je slovenski Elan predstavil smučič s poudarjenim stranskim lokom, a so se med tekmovalci splošno uveljavile šele leta 1999.

Posebne vrste tehnika je telemark, kjer peta ni trdno vpeta na smučo, temveč se dviguje – podobno kot pri kalsičnem drsalnem koraku teka na smučeh. Nekoč smo telemark smučarje še videvali na slovenskih smučiščih, danes pa so že bolj kot ne eksoti. Škoda, saj je tehnika nadvse atraktivna in zahteva kar nekaj znanja.

Smučanje izven urejenih prog

V grobem omenimo tri možnosti, ki jim je skupno oranje deviškega snega:

- turno smučanje,
- smučanje po »celcu«,
- heliski.

Pri vseh treh oblikah je treba paziti na plazove. Preden se odpravite na sneg, se prepričajte o vremenu in preverite napoved. Tudi varnostna oprema ne bo odveč. Poleg čelade se opremite še vsaj z lavinsko žolno, ki bo ob morebitni nesreči vaša dobitna srečka na življenjski loteriji.

Turno smučanje omogoča pristen stik z naravo, saj se dogaja daleč stran od smučarskih centrov. Oprema je drugačna od alpske. Smučič imajo drugačne vezi, ki

omogočajo hojo, nanje pa je mogoče dodati posebne protizdrsne trakove, imenovane »psi«. Tudi čevlji so drugačni, saj morajo poleg smučanja omogočati udobno in varno hojo. Podplat je gumiran, čevlji nekoliko širši.

V Sloveniji je mnogo priljubljenih terenov; med bolj množično obiskane sodijo Blegoš, Golica, Viševnik, veliki Draški vrh in Mojstrovka.

Smučanje po celem snegu je možno povsod tam, kjer sneg ni steptan. Ob obilnem sneženju je to mogoče skoraj povsod, ponekod imajo v ta namen urejene posebne terene, ki so dostopni tudi z žičnico. Tovrstno smučanje je posebno doživetje, tehnika smučanja pa je malo drugačna od klasične, saj mora smučar težišče premakniti nazaj, da »glisira«.

Heliski je najdražja oblika smučarskega užitka in pri nas, tudi zaradi terenov in ekonomske situacije, še ni razvita. V tujini, predvsem čez lužo, pa je zelo priljubljena, saj omogoča užitek turne smuke brez naporenega večurnega vzpona, spust pa lahko, če nam denarnica dopušča, tudi večkrat ponovimo.

Kam na smučanje z avtodomom?

Ne nazadnje ne pozabimo, da gremo lahko tudi na smučanje z avtodomom. Veliko nas je, ki pozimi vse smučarske dni »naberemo« z avtodomom in se v smučarskih središčih zadržimo tudi po več dni ali celo ves teden.

Možnosti je veliko, sploh če se ne zadovoljite samo s slovenskimi smučišči in ste se pripravljene peljati tudi sto kilometrov dlje. V Sloveniji so zelo priljubljena smučarska središča v Kranjski Gori, Cerknem, na Rogli, Pohorju in Krvavcu, edino visokogorsko smučišče je na Kaninu. Našteta smučišča dovoljujejo parkiranje tudi z avtodomom, na nekaterih so celo urejena posebna parkirišča z vso infrastrukturo.

V tujini so posebej priljubljena avstrijska in italijanska smučišča, ki so relativno blizu (dobre tri ure vožnje) in ponujajo desetine kilometrov pist. Še posebej radi gredo slovenski avtodomarji na Koroško, pa na smučišča Solnograške. Družine gredo na smučišča grupacije Promotur, ker so cenovno nekoliko ugodnejša. Nekateri pa prisegajo na Dolomite.